

Arhivska oznaka:
HR-DAZG-251

Naslov:
Zagrebački zbor (Zagrebački velesajam) (arhivski fond, 1909-1949)

Vrijeme nastanka:
1909-1946 g.

Razina:
Fond

Klasifikacija:
G..G.1..G.1.1..G.1.1.2. - Gospodarska i poslovna udruženja do 1945.

Sadržaj:

Fond se sastoji od raznovrsne dokumentacije koja svjedoči o nizu aspekata djelovanja Zagrebačkog zbora. Riječ je o dokumentaciji koja svjedoči o osnivanju, likvidaciji te radu upravnih tijela i specijalnih odbora Zagrebačkog zbora. Nadalje, u fondu se nalazi dokumentacija o upravljanju zemljištima i objektima, građevinska dokumentacija, opći spisi i korespondencija, dokumentacija o članovima društva te personalna i računska dokumentacija.

Najreprezentativnije gradivo fonda predstavlja dokumentacija o izvršavanju djelatnosti te tiskovine i fotografije. Dokumentacija o izvršavanju djelatnosti se sastoji od spisa koji svjedoče o organizaciji sajmovi i izložbi na Zagrebačkom zboru, prijavnica za sajmove i izložbe, ugovora o najmu dvorana i paviljona te godišnjih zaključnih izvještaja o sajmovima i priredbama. Među tiskovinama i fotografijama se pak mogu pronaći razna izdanja i publikacije Zagrebačkog zbora te službeni katalozi, pozivnice, letci, plakati, fotografije, novine i novinski izresci koji svjedoče o sajmovima i izložbama organiziranim na Zagrebačkom zboru. Pritom posebni značaj u vizualnom i umjetničkom smislu imaju fotografije i plakati koji su i analitički popisani. Osim tiskovina Zagrebačkog zbora, među tiskovinama su sačuvani i materijali drugih sajmovi u Jugoslaviji i inozemstvu.

Gradivo fonda nastajalo je u razdoblju od 1906. do 1949. godine. Zbog boravka vojnih vlasti na prostoru Zagrebačkog zbora na Savskoj cesti za vrijeme Drugog svjetskog rata, dio spisa je uništen bez evidencije o njima što znači da je pojedina dokumentacija u serijama ovog fonda fragmentarno sačuvana i necjelovita.

Količina:
20 Dužni metar

Jezik:
Hrvatski

Francuski

Njemački

Engleski

Mađarski

Poljski

Srpski

Češki

Rumunjski

Moderni Grčki

Talijanski

Nizozemski

Ruski

Turski

Pismo:

Latinica

Posjednik:

Državni arhiv u Zagrebu

Licenca:

Javno dobro

Mjesto:

ZAGREB

Grad Zagreb

Oznaka arhiva:

HR-DAZG

Povijest:

Arhivsko gradivo fonda preuzimano je u dva navrata. Prva primopredaja je započela 2. listopada 1947. godine (br. 369-GAP-1947.). Tog dana je najprije, bez zapisnika o primopredaji, Povijesnom arhivu grada Zagreba predan manji dio gradiva po dr. Anti Kustariću s naznakom da će se primopredajni zapisnik sastaviti naknadno. Tog dana je i arhivsko gradivo uneseno u knjigu ulaska pod brojem 304/1947. Ostatak gradiva pod tim brojem knjige ulaska izvršen je 31. ožujka 1948. godine kada je sastavljen i zapisnik o primopredaji (197-GAK-1948.). Primopredaja 31. ožujka izvršena je između Povijesnog arhiva grada Zagreba i Uprave Zagrebačkog velesajma koju je predstavljao tajnik Bogdan Iveković. Izvršena je na temelju naloga GNO u Zagrebu br. 10 231-I-1-1947 od 24. travnja 1947. Tom primopredajom preuzeta je većina današnjeg gradiva fonda.

Druga primopredaja izvršena je 19. listopada 1949. godine po likvidatoru Lavu Grliću na temelju rješenja Povjereništva za komunalne poslove GNO Zagreb br. 8727-IX-2-1949, a koje je Izvršni odbor GNO Zagreb prihvatio na sjednici održanoj 18. lipnja 1948. godine. Tom prilikom je preuzet manji dio računske dokumentacije (bilance, blagajnički i primanotni prilozi, knjigovodstvene knjige). Gradivo je upisano u knjigu ulaska pod brojem 606/1949.

Dio gradiva je Povijesni arhiv grada Zagreba predao i drugim institucijama. Arhiv je rješenjem br. 110-GAP-1947 od 29. travnja 1947. umjetnine preuzete od Uprave Zagrebačkog velesajma predao Gliptoteci grada Zagreba i Muzeju grada Zagreba. Gliptoteci su predana tri portreta (portret Rudolfa Erbera-Stojan Aralica, portret Josipa Ratkovića, M. Cl. Crnčić i portret kralja Tomislava-Franjo Cota). Muzeju grada Zagreba poslana su dvije reljefne geografske karte NDH te jedan sanduk negativa s izložbi Zagrebačkog zbora.

Sređivanje i obradu arhivskog gradiva napravio je arhivist Matko Rako u lipnju 2005. godine. Zbog utvrđenih manjkavosti provedena je temeljita revizija fonda 2025. godine. Reviziju je proveo arhivist Alen Boronić.

Grupa istaknutih hrvatskih gospodarstvenika osnovala je 1909. godine, na poticaj tadašnjeg zagrebačkog gradonačelnika dra. Milana Amruša, društvo Zagrebački zbor čija je svrha bila da priređivanjem izložbi i velikih sajmova intenzivira razvoj svih grana industrije i gospodarstva općenito. Privremeni odbor s ciljem osnivanja društva bio je ustrojen još 1908. Konstituirajuća skupština održana je 30. studenog 1909. Tada je privremeni odbor ovome društvu dao ime "Zagrebački zbor". Društvo je funkcioniralo na osnovu pravila koja je odobrila Zemaljska vlada Kraljevine Hrvatske,

Slavonije i Dalmacije 11. listopada 1909. Sjedište Društva bilo je u Zagrebu.

Prve izložbe organizirane su 1910., 1911. i 1913. na prostoru Sajmišta (danas prostor između Martićeve i Heinzelove ulice). Prvi svjetski rat prekinuo je na neko vrijeme organizaciju izložbi, pa je prva poslijeratna izložba održana tek 1922. Zbor je do 1942. redovito održavao svoje godišnje izložbe i sajmove, i to do 1935. na prostoru Sajmišta, a od 1936. na novom izložbenom kompleksu na Savskoj cesti. Od 1910.-1941. priređena su 34 međunarodna sajma i 37 raznih izložbi, ukupno 71 priredba.

Zagrebački zbor obavljao je djelatnosti do 1. studenog 1942. godine kad je njegove prostorije na Savskoj cesti zauzela vojska. Nakon završetka Drugog svjetskog rata društvo je pokušalo obnoviti djelatnost. Međutim, odlukom br. 16 513-1946 od 22. veljače 1946. Odsjek narodne sigurnosti Odjela za unutarnje poslove GNO u Zagrebu odlučio je raspustiti društvo. Istom odlukom započeo je i likvidacijski postupak. Zemljište, prostorije i djelatnost društva Zagrebački zbor je nakon likvidacije naslijedilo gradsko poduzeće Zagrebački velesajam koje je osnovano odlukom Općeg odjela GNO u Zagrebu br. 1013-1947 od 15. siječnja 1947. godine.

Status dostupnosti:

JAVNO

Napomene:

Opća napomena

Sređivanje, obradu i izradu sumarnog inventara je 2005. godine proveo Matko Rako, arhivist Odjela za sređivanje i obradu arhivskog gradiva Državnog arhiva u Zagrebu. Analitički popis i opis fotografija napravile su arhivistice Sonja Galina i Lea Kasabašić Meštrić. Analitički popis plakata izradio je u prosincu 2022. godine arhivist Vanja Devčić. Temeljitu reviziju fonda proveo je 2025. godine arhivist Alen Boronić uz stručnu pomoć arhivistice Klare Lazarević.

Opća napomena

"Zagrebački Zbor" je dao značajan doprinos u gospodarskom i kulturnom razvoju Zagreba i Hrvatske. Njegovim djelovanjem u Zagrebu i suradnjom sa značajnim poduzećima u Hrvatskoj, Evropi i svijetu nastalo je arhivsko gradivo od prvorazredne vrijednosti te je kao takvo predloženo za status kulturnog dobra. Sačuvano arhivsko gradivo može poslužiti kao izvor za proučavanje Goispodarstva i za svekolika druga istraživanja.

Opća napomena

Osobni podaci: NE;Autorska prava : NE

Napomena o sređenosti

Arhivistički sređeno

Vrsta zapisa:

Tekst

Vrsta sadržaja:

Tekstualni dokumenti

Arhivska oznaka:
HR-HDA-903-2-2-3-5-1

Naslov:
Jajce. Veduta. Grafička zbirka Hrvatskoga državnog arhiva

Vrijeme nastanka:
1601 g.

Razina:
Komad

Sadržaj:
U prvom planu nalazi se pet raskošno odjevenih muškaraca (hlače do koljena, kaput jednake dužine, na glavama im šeširi): četvorica stoje, dok jedan leži pored njih. Trojica u rukama drže dimne kugle: dvojica zapaljene, a jedan svoju tek pripaljuje. Ispred utvrđenoga grada, u drugom planu, smješteno je nekoliko kuća s crkvom uz rječno korito. Grafički list prikazuje utvrđeni grad u daljini (u trećem planu), razvedena tlocrta. Okružen je opkopom u koji se ulijeva voda iz rječnog toka. Utvrda je s kopnom povezana mostom (na pojedinim građevinama unutar zidina istaknut je motiv polumjeseca). Iza sâmog utvrđenja ograđeno je muslimansko groblje. U pozadini se naziru brda natkrivena oblačnim nebeskim svodom.

Vrsta gradiva:
Grafički list

Jezik:
Nizozemski

Pismo:
Latinica

Posjednik:
Hrvatski državni arhiv

Licenca:
Javno dobro

Mjesto:
Amsterdam

Oznaka arhiva:
HR-HDA

Status dostupnosti:
JAVNO

Napomene:
Opća napomena
Osobni podaci: NE;Autorska prava : NE;Sačuvanost:Otisak je u vrlo dobrom stanju. Na poleđinu je otisnut žig Grafičke zbirke s oznakom inventarnog broja (otisnut numeratorom) te žigovi HDA: Kr. Državni Arkiv u Zagrebu. i dvaput H.S.D.Z. arkiv. (otisnuti vodoravno).

Napomena o snimanju
Grafički list snimljen je u zaštitne svrhe.

Vrsta zapisa:
Slika

Vrsta sadržaja:

Arhivska oznaka:
HR-DARI-1235

Naslov:
Mayerhold, Branko (arhivski fond, 1955-2014)

Vrijeme nastanka:
1955-2014 g.

Razina:
Fond

Klasifikacija:
K..K.3. - Osobni arhivski fondovi

Sadržaj:
Gradivo obuhvaća razdoblje od 1955. godine do 2014. godine. Sastoji se od uvezanih autobiografskih tekstova i biografskih zapisa o članovima obitelji i uvezanih tekstova o glumi, pantomimi i amaterskom kazalištu. Tu je i tekst dječje predstave „Bolesna lutka i sveti Nikola“ u izvedbi družine „Domaći“ iz Podhuma, s fotografijama sa predstave. Sačuvani su i programi predstava koje je grupa „Atelier Theater“ održala u Rotterdamu 1968. i 1969. godine te računi, korespondencija, bilješke i drugo vezano za rad grupe.
Tu su i dva albuma koji sadrže fotografije (originali i preslike) predstava i proba kud-a „Josip Medved“ – trupe zagrebačkih pantomimičara i fotografije proba i predstava grupe „Atelier Theater“ u Nizozemskoj. U albumima se nalaze i fotografije članova obitelji i prijatelja te isječci iz nizozemskih i hrvatskih novina. Sačuvana je također i osobna korespondencija, rješenja i potvrde raznih državnih tijela Republike Hrvatske i Republike Slovenije (originali i preslike), rokovnik s adresama i brojevima telefona raznih ljudi i ustanova, liječnička dokumentacija, 3 dvd-a i jedan cd te jedna knjiga i dva časopisa.

Količina:
1 Metar

Vrsta gradiva:
Program

novinski isječak

fototisak

rukopisi

sitni tisak

knjige

spisi

Dokument

Jezik:
Hrvatski

Nizozemski

Slovenski

Pismo:
Latinica

Posjednik:

Državni arhiv u Rijeci

Licenca:

Javno dobro

Oznaka arhiva:

HR-DARI

Povijest:

Branko Mayerhold predao je dio gradiva Državnom arhivu u Rijeci tijekom 2012. godine i 2013. godine. Nakon stvarateljve smrti 19. studenog 2014. godine, njegova nećakinja Ana Marija Vujić predala je ostatak gradiva Državnom arhivu u Rijeci 5.12.2014.

Status dostupnosti:

JAVNO

Napomene:

Opća napomena

Osobni podaci: NE;Autorska prava : NE

Napomena o sređenosti

Osnovno sređeno

Vrsta zapisa:

Tekst

Vrsta sadržaja:

Tekstualni dokumenti

Arhivska oznaka:
HR-HDA-903-2-2-16-12-14

Naslov:
Petrovaradin. Plan kretanja carske vojske od 9. do 16. lipnja 1717. Grafička zbirka Hrvatskoga državnog arhiva

Vrijeme nastanka:
1701 g.

Razina:
Komad

Sadržaj:
Plan prikazuje kretanje carskih vojnih jedinica uz korio rijeke Dunav od Petrovaradina prema Beogradu. S istočne strane u Dunav se ulijevaju rijeke Tisa, Begej i Tamiš između kojih se nalaze močvarna i pošumljena područja te obradive površine. S zapadne strane u Dunav se ulijeva rijeka Sava uz koju se s sjeverne strane prostire močvarno područje okruženo brđem. Uz tokove rijeka naznačena su mjesta (Petrovaradin, Karlovci, Zemun, Beograd, Titel, Pančevo i dr.). Uz istočno korito Dunava naznačen je pravac kojim se carska vojska kretala od Petrovaradina prema Beogradu.

Vrsta gradiva:
Grafički list

Jezik:
Nizozemski

Njemački

Pismo:
Latinica

Posjednik:
Hrvatski državni arhiv

Licenca:
Javno dobro

Oznaka arhiva:
HR-HDA

Status dostupnosti:
JAVNO

Napomene:
Opća napomena
Plan prikazuje kretanje carske vojske od Petrovaradina do Beograda od 9. do 16. lipnja 1717. godine.

Opća napomena
Osobni podaci: NE;Autorska prava : NE;Sačuvanost:Otisak je u dobrom stanju. Na poleđinu je otisnut žig Grafičke zbirke s oznakom inventarnog broja (otisnutog numeratom) i žigovi HDA: Kr. državni arhiv u Zagrebu. (otisnut vodoravno) i H.S.D.Z. arhiv. (otisnut vodoravno).

Napomena o snimanju
Plan je snimljen u zaštitne svrhe.

Vrsta zapisa:
Slika

Vrsta sadržaja:

Arhivska oznaka:
HR-HDA-1029-8

Naslov:
Tekstovi drugih autora

Vrijeme nastanka:
1915-1992 g.

Razina:
Serija

Sadržaj:
Serija sadrži rukopisne i strojopisne koncepte etnoloških tekstova različitih autora, kao i rukopisne i strojopisne tekstove, špalte i probne otiske tekstova na kojima se nalaze Gavazzijeve rukopisne zabilješke u obliku primjedaba i ispravaka. Objavljeni radovi nekolicine autora sačuvani su u obliku separata ili kopija članaka iz publikacija.

Količina:
0.8 Metar

Vrsta gradiva:
Položajni nacrt

rukopisi

Jezik:
Hrvatski

Ruski

Češki

Engleski

Njemački

Francuski

Nizozemski

Pismo:
Latinica

Ćirilica

Posjednik:
Hrvatski državni arhiv

Oznaka arhiva:
HR-HDA

Status dostupnosti:
JAVNO

Napomene:

Opća napomena

Osobni podaci: NE;Autorska prava : NE

Arhivska oznaka:
HR-HDA-903-2-2-8-6-1

Naslov:
Nógrád. Veduta. Grafička zbirka Hrvatskoga državnog arhiva

Vrijeme nastanka:
1601 g.

Razina:
Komad

Sadržaj:
Grafički list prikazuje vedutu Novoga Grada. U prvom planu nalazi se nekoliko ljudi u razgovoru (najvjerojatnije komentiraju tlocrt odnosno plan utvrde Novog Grada, kojeg jedan od prisutnih drži u rukama). Iza njih jedan vojnik pokušava zauzdati konja, dok drugi puše u trublju. U drugom planu, u podnožju uzvisine, smjestio se grad opasan visokim zidinama ojačanim polukružnim i poligonalnim kulama. Zidine grada pomno se uspinju do vrha sâme uzvisine na kojem se, u trećem planu, nazire utvrda Novoga Grada. Cjelokupni je teritorij grada u podnožju i utvrde na uzvisini okružen nepreglednim brdovitim krajolikom.

Vrsta gradiva:
Grafički list

Jezik:
Nizozemski

Pismo:
Latinica

Posjednik:
Hrvatski državni arhiv

Licenca:
Javno dobro

Mjesto:
Antwerpen

Oznaka arhiva:
HR-HDA

Status dostupnosti:
JAVNO

Napomene:
Opća napomena
Osobni podaci: NE;Autorska prava : NE;Sačuvanost:Otisak je u dobrom stanju. Na poleđinu je otisnut žig Grafičke zbirke s oznakom inventarnog broja (otisnut numeratom) te žigovi HDA: Kr.Hrv.Slav.Dalm. Zemaljski arkiv. (ovalni) i dva puta H.S.D.Z. arkiv. (otisnut vodoravno).

Napomena o snimanju
Grafički list snimljen je u zaštitne svrhe.

Vrsta zapisa:
Slika

Vrsta sadržaja:
Grafike

Arhivska oznaka:
HR-DAZG-278

Naslov:
Evropa Verlag naklada (arhivski fond, 1934-1945)

Vrijeme nastanka:
1934-1945 g.

Razina:
Fond

Klasifikacija:
E..E.3..E.3.3. - Izdavačke kuće

Sadržaj:
Sačuvana je dokumentacija o poslovanju Naklade u kojoj se mogu naći urudžbeni zapisnici te spisi proizašli iz njenog poslovanja, kao i dokumentacija o radu poduzeća u užem smislu, izvještaji i rukopisi te finansijsko-računovodstvena dokumentacija.

Sačuvan je i velik broj tematski kategoriziranih novinskih izrezaka koji su pripadali izvještajnoj službi „Europa“.

Količina:
6.8 Dužni metar

Jezik:
Hrvatski

Njemački

Bugarski

Danski

Češki

Engleski

Francuski

Nizozemski

Norveški

Ruski

Talijanski

Turski

Slovački

Španjolski

Švedski

Posjednik:
Državni arhiv u Zagrebu

Licenca:
Javno dobro

Oznaka arhiva:

Povijest:

Državni arhiv u Zagrebu preuzeo je gradivo od nakladničke kuće Europa / Sviet zajedno s većom količinom gradiva raznih likvidiranih privrednih poduzeća tijekom 1947. i 1948. Gradivo je tijekom 1954. sređeno i popisano te je zapisnik pro domo sastavljen 22. srpnja 1954. u prostorijama Arhiva grada Zagreba, Opatička 29, Zagreb. Zapisnik pro domo pohranjen je pod brojem 2206 iz 1954.

Na temelju Zakonske odredbe o Državnom izvještajnom i promidžbenom uredu od 24. siječnja 1942. odobreno je, od strane Predsjedništva Vlade, Promidžbenog odjela, Odsjeka za novinstvo, 19. veljače 1942. dr. Teodoru Uzorincu i dr. Hermannu Proebstu (Pröbstu) da mogu osnovati javno trgovačko društvo pod imenom „Naklada – Verlag – Edizione Europa“. Sjedište je bilo u Zagrebu, Marulićev trg 15. Društvo se moglo baviti isključivo nakladničkim poslom, posebno izdavanjem korespondencije „Za Dom“ i časopisa „Neue Ordnung“. Ovlaštenje, kao javnom trgovačkom društvu, za obavljanje nakladničkog posla knjiga i časopisa, dalo im je u ožujku 1942. i Gradsko poglavarstvo u Zagrebu. Tvrtka Naklada-Verlag-Edizione-Europa upisana je i kod Trgovačkog suda u Trgovački registar.

Suvlasnici su bili dr. Teodor Uzorinac, hrvatski državljanin, i dr. Hermann Proebst, njemački državljanin. Obojica su u to vrijeme prebivali u Zagrebu.

Tvrtka se u rujnu 1944. preimenovala u Naklada Sviet, udovoljavajući odredbi Poglavnika o usklađenju tvrtki odnosno imena poduzeća itd. s propisima o hrvatskom jeziku, o njegovoj čistoći i pravopisu od 27. srpnja 1944.

Tvrtka Naklada – Verlag – Edizione Europa je brisana iz registra radnja kod Gradskog narodnog odbora u Zagrebu u listopadu 1946. jer ovlaštenici nisu na vrijeme podnijeli zahtjev za reviziju ovlaštenja.

U studenom 1946. izvidom je ustanovljeno da se na Marulićevom trgu 15 ne obavlja poslovanje Tvrtke. Štoviše, stanari u zgradi izjavili su da dr. Pröbst i dr. Uzorinac nisu nikada ni obavljali poslovanje na navedenoj adresi.

Odsjek za kontrolu kretanja Odjela unutrašnjih poslova pri Gradskom izvršnom odboru u Zagrebu javio je Gradskom narodnom odboru u Zagrebu u ožujku 1947. da dr. Pröbst i dr. Uzorinac nisu prijavljeni za boravak u Zagrebu te da je njihovo boravište za Odsjek nepoznato.

Uz adresu Marulićev trg 15, u spisima se kao adresa može naći i Marulićev trg 13.

Naklada Europa bila je osnovana po nalogu Poglavnika, a radila je po uputama Ministarstva vanjskih poslova. Imala je zadatak izdavati časopise i knjige koji će zastupati hrvatske interese u inozemstvu. U okviru ovoga izdavala je tjednike Neue Ordnung, Pokret, svoju korespondenciju Za Dom, knjige te fotografije Foto-službe i razasijala ih po svim europskim državama. Kako bi se ovo izvršilo, surađivali su s dopisnicima, suradnicima i slikovnim agencijama, novinama i časopisima. U dokumentima Naklade navodilo se da je osnovana u travnju 1941.

Knjižara Naklade se nalazila u Frankopanskoj 8. Na njezinom svečanom otvorenju nazočili su brojni domaći i inozemni uglednici. Privolom Poglavnika, tisak nakladnih izdanja bio je premješten u Njemačku.

Uzorinac i Proebst ostat će vlasnici Naklade sve do kraja Rata, iako će se javljati mišljenja da bi Naklada trebala prijeći u državno vlasništvo.

Tijekom svog postojanja Naklada će objaviti niz izdanja na stranim jezicima, no prevladavat će ona na njemačkom jeziku. Niz osoba uključenih u njezin rad bili su Nijemci iz Trećeg Reicha.

Izdanja Naklade bila su prije svega hrvatska izdanja na stranim jezicima namijenjena inozemnoj javnosti, pri čemu su služila vladajućim krugovima NDH da inozemnoj javnosti predstave svoje poglede. Naklada je bila povezana i s Ministarstvom vanjskih poslova NDH, te DIPU-om/GRP-om. Bila je jedno od hrvatskih nakladničkih poduzeća u NDH i služila je probojima njezine vlasti sa zadatkom da promidžbeno djeluje prema inozemstvu.

U razdoblju svog djelovanja (1941.-1945.) izdavala je više listova i časopisa te veliki broj knjiga i brošura na stranim jezicima. Bila je otpočeta podijeljena na dva odjela, za tisak (Presseabteilung) i za knjige (Buchabteilung). Izdanja su bila najviše na njemačkom, ali i na talijanskom, francuskom, turskom te u manjoj mjeri drugim jezicima srednje i jugoistočne Europe.

Najznačajnija izdanja Naklade bili su tjednik na njemačkom jeziku Neue Ordnung, koji se prema podacima iz 1943. prodavao u 273 mjesta samo u Trećem Reichu, u 58 mjesta u Mađarskoj, 73 mjesta u Slovačkoj, 23 mjesta u Bugarskoj te na više stotina prodajnih mjesta u drugim državama. U ljeto 1941. naklada mu je bila oko 10.000 primjeraka po broju, 1943. 29.500 primjeraka, a polovinom 1944. čak 70.000 primjeraka po broju. List se bavio hrvatskim pitanjima, područjem Jugoistočne Europe, a napose gospodarstvom. Radi se vjerojatno o listu koji je najrašireniji list u nehrvatskim zemljama i među nehrvatskim čitateljstvom u hrvatskoj povijesti. U listu je pisano o političkim i ratnim događajima u Hrvatskoj, Europi i svijetu, povijesnim temama, o pojedinim zemljama i narodima, o kulturi i umjetnosti.

Značajan je bio i bilten Za dom, pokrenut u travnju 1941. koji je izlazio svakih deset dana na hrvatskom, njemačkom talijanskom i francuskom jeziku, osnovan kao „poluslužbeno glasilo“ Ministarstva vanjskih poslova NDH. Svrha lista bila je pružanje vijesti o stanju u Hrvatskoj domaćem i stranom tisku. U prvoj polovini 1943. naklada pojedinog broja na njemačkom je iznosila 1300 primjeraka, na talijanskom 600, a na francuskom 550 primjeraka.

Alarm višejezični polumjesečnik, pretežno na njemačkom, sa slikovnim prikazima, pokrenut početkom 1942. U prvoj polovini 1943. naklada je porasla s 36.000 na 41.000 primjeraka po broju. Do kraja travnja 1944. naklada je porasla na čak 106.000 primjeraka.

Pokret, slikovni polumjesečnik na hrvatskom jeziku pokrenut početkom 1942. U prvoj polovini 1943. naklada je pala sa 16.000 na 14.000 primjeraka po broju. Do kraja travnja 1944. naklada je porasla na 41.000 primjeraka, no početkom rujna iznosila je 30.000 primjeraka po broju.

Pokret i Alarm uzor su imali u njemačkom polumjesečniku Signal, a zbog velike međusobne sličnosti može se reći da su to bila dva izdanja istog lista, pri čemu je Alarm bilo međunarodno izdanje Pokreta. Oba su lista u svakom broju donosila i obilje ilustracija.

Uz ove časopise, naklada je izdavala i časopis na turskom jeziku Doğu ve batı, a neko vrijeme možda i specijalizirani časopis Kroatische Vierteljahreshefte., a možda i još jedan časopis, dvomjesečnik na talijanskom jeziku. Prisutnost ovih časopisa na tržištima stranih zemalja, iako se radi samo o osovinskim zemljama i okupiranim područjima te neutralnim zemljama, predstavlja do sada nezabilježen slučaj u povijesti hrvatskog novinstva.

Naklada Europa izdavala je i knjige, sa svrhom promidžbe NDH, hrvatske kulture, društva i gospodarstva u inozemstvu. Knjige su izdavane na hrvatskom i stranim jezicima, od kojih najviše na njemačkom, u relativno visokim nakladama. Objavljene su knjige Dr. Ante Pavelić rješio je hrvatsko pitanje, Kroatien marschert, Zašto je došlo do rata na Balkanu? i Munjeviti rat na Balkanu. Naklada je objavila i nekoliko djela hrvatske književnosti i kulture na njemačkom francuskom i hrvatskom jeziku.

Osim objavljivanjem novina i časopisa Naklada je razvila i posebnu foto-službu te osnovala vlastitu novinsku agenciju, Hrvatsku izvještajnu službu, koja je služila, u prvom redu, posredovanju vijesti iz Europskih zemalja u Hrvatsku. Agencija je izdavala i biltene s vijestima za uvrštavanje u duge listove.

Naklada Europa bilo je jedno od najvećih novinskih poduzeća u NDH.

Status dostupnosti:

JAVNO

Napomene:

Opća napomena

Osobni podaci: NE;Autorska prava : NE

Napomena o izlučivanju

U dosjeu fonda se nalazi popis gradiva predloženog za izlučivanje, bez datuma, međutim za sada nije poznato je li izlučivanje u Arhivu i provedeno. Preostalo gradivo se ne izlučuje, već se trajno čuva.

Napomena o sređenosti

Arhivistički sređeno

Vrsta zapisa:

Tekst

Vrsta sadržaja:

Tekstualni dokumenti

Arhivska oznaka:
HR-DADU-SCKL-353

Naslov:
Pelješko pomorsko društvo, 1864-1892 (arhivski fond)

Vrijeme nastanka:
1864-1892 g.

Razina:
Fond

Klasifikacija:
G..G.1..G.1.8. - Promet i veze do 1945.

Sadržaj:
Gradivo fonda nastalo je djelovanjem Pelješkog pomorskog društva u razdoblju od 1864. do 1892. godine. Iako većinu spisa čine dokumenti vezani uz brodove Društva, njih 33, u fondu se nalaze i dokumenti drugog sadržaja. Spise Upravnog vijeća i Nadzornog odbora društva sačinjavaju pozivi na sjednice, dnevni red i punomoći članova Uprave, a jedan dio dokumenata odnosi se i na dioničare i dionice, kao i na likvidaciju društva. Molbe i brzojavi, kao i prijepisne knjige istih, sačuvani su u zasebnoj seriji. Spisi vezani uz brodove, također organizirani po serijama, sastoje se od podataka o računima za razna dobra i usluge, potvrda o lučkim pristojbama, korespondenciji i uputama kapetana, korespondenciji agenata, ali i narudžbi brodova u Trstu. Zanimljivi su spisi vezani uz sudske postupke i sporove koje je Društvo vodilo uslijed neke nezgode ili čak isplate plaća posadi. Sadržaj spisa pruža dobar uvid ne samo u rad Društva, već i u sveopće prilike tog razdoblja na Pelješcu. Iako se većina spisa odnosi baš na same brodove, kroz popratnu korespondenciju i razne pravilnike i propise možemo steći ukupnu sliku nastanka, razvoja, ali i propasti Pelješkog pomorskog društva. S obzirom da su mnogi brodograditelji bili s Korčule, ovaj fond značajan je i za povijest brodogradnje na Korčuli, gdje je i dan danas prisutna.

Količina:
11.85 Metar

Jezik:
Talijanski

Ruski

Starogrčki

Turski

Francuski

Engleski

Portugalski

Španjolski

Hrvatski

Njemački

Arapski

Starogrčki

Nizozemski

Pismo:
Latinica

Ćirilica

Arapsko pismo

Grčko pismo

Posjednik:
Arhivski sabirni centar Korčula-Lastovo

Mjesto:
OREBIĆ

Oznaka arhiva:
HR-DADU-SCKL

Povijest:

Pismohrana ovog društva likvidiranog 1891. sačuvana je u Orebiću sve do II. svjetskog rata. Nakon prodaje društvene zgrade 1887. gradivo je preneseno u zgradu Općine (za što se do 1893. plaćao i najam). U II. svjetskom ratu pismohrana je dijelom stradala i izmiješala se sa drugim stvarateljima s područja Orebića. Najveći dio pismohrane prenesen je 1950. u dubrovački Pomorski muzej. Materijal je stigao u rasutom stanju, zagađen i većim dijelom oštećen glodavcima i vlagom. Tamo se započelo sa sređivanjem ovog fonda. Kako nisu sačuvani djelovodni protokoli te nije poznat sustav odlaganja spisa, spisi su se složili po brodovima. Poslije će Zavod za obnovu Dubrovnika službenom predajom 1987. predati gradivo tog društva Državnom arhivu u Dubrovniku. Manji dio preostao je u Pomorskom muzeju u Dubrovniku i još otprije u Pomorskom muzeju u Orebićima (radi se o dionicama, prijepisnim knjigama i pismima upućenim slikaru Bartulu Ivankoviću). Ostali dio pismohrane 1953. predan je iz Orebića u izmiješanom stanju Državnom arhivu u Dubrovniku. Jedan dio pismohrane (0,9 d/m) ovog društva sačuvan je u okviru Pomorskog muzeja u Orebiću. Manji dio fonda ostao je sve do predaje gradiva Arhivskom sabirnom centru Korčula-Lastovo 2012. izmiješan s ostalim orebićkim stvarateljima. U veljači 2013. iz Dubrovnika je prenesen najveći dio fonda, tako da je tada konačno obuhvaćena cjelina. Manji dio gradiva preuzet je u mokrom stanju.

Godine 1997. za veći dio fonda (preuzet od Zavoda za obnovu Dubrovnika) Vinicije Lupis je izradio inventar.

Status dostupnosti:
JAVNO

Napomene:

Opća napomena

Osobni podaci: NE;Autorska prava : NE

Napomena o sređenosti

Arhivistički sređeno

Napomena o tvarnim značajkama

Nosač zapisa je papir.

Većina spisa je sačuvana u dobrom stanju i jasno su čitljivi. No, jedan dio dokumenata, većinom računa, je poderano ili oštećeno te su na njima vidljivi tragovi korozije.

Odmah po preuzimanju fonda izdvojeno je 6 kutija vlažnog gradiva, uglavnom prijemnih knjiga brzjava. Zaposlenici Arhivskog sabirnog centra Korčula – Lastovo pokušavali su sačuvati gradivo sušenjem svake knjige zasebno – stranicu po stranicu te je nakon sušenja vidljiva samo minimalna šteta.

Vrsta zapisa:

3D

Vrsta sadržaja:

Arheološka građa